

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Випуск 20

Рівне – 2010

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. – 333 с.

Ювілейний випуск наукової збірки «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» присвячений 70-ти річчю Рівненського державного гуманітарного університету.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на II Міжнародній науковій конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів 8–9 грудня 2010 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне);

Шугасва Людмила Михайлівна, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 26 листопада 2010 р.

Свідотство про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.102009 р.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 29, історико-соціологічний факультет РДГУ.

інструментом насадження нового світогляду комуністичною партією та радянською владою. Внаслідок цього, нестійкі традиції радянської школи, запроваджені в краї у 1939-1941 рр. порушили політичні засади колонізації школи. Проте, «національна» за формою, соціалістична за змістом освітня система за всі роки радянської влади ніколи не була українською. Відтак, проблеми, породжені впровадженням радянської системи, десятиліттями залишалися не розв'язаними, відбивалися на суспільно-політичному житті. Під цим кутом зору, проаналізувавши становлення та розвиток педагогічної освіти та підготовки педагогічних кадрів у навчально – освітніх закладах Рівненщини ми з'ясували, що напередодні Великої Вітчизняної війни реорганізовано та уніфіковано освітню систему, створено мережу середніх педагогічних закладів, які забезпечили регіон педагогічними кадрами. Адже саме на вчительство, з огляду на його роль і функції в суспільно-політичному житті, особливу ставку робили органи радянської влади у допомозі інтеграції західноукраїнського регіону до Української РСР. Проте, попри всі труднощі досліджуваного періоду, на Рівненщині формувалася педагогічна інтелігенція, яка зуміла піднести освітній рівень мешканців і сприяти культурному поступу краю. Відтак, під дією цих факторів відбувалися, з одного боку, кількісні та якісні зрушення самої системи освіти в регіоні, а з іншого боку, змінювалося й саме суспільство, яке поволі втрачало національну ідентифікацію, що власне і переслідував радянський тоталітарний режим.

Джерела та література

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Рівненська область / Ред. рада вид.: В.Г. Кремень (гол.) [та ін.]; Редкол. тому: Р.М.Постоловський (гол.) [та ін.]. – К.: Знання України, 2010. – 383 с.
2. Горланов О. А. Об арестах в западных областях Белоруссии и Украины в 1939–1941 гг. [Електронний ресурс] / О. А. Горланов, А. Б. Рогинський //Режим доступу: <http://www.memo.ru/history/polacy/Index.htm>
3. Йова П.В. Перший в області / П.В.Йова // Ровенський державний педагогічний інститут (1940–1965). – Львів: Каменяр, 1966. – С. 5–19.
4. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Наукова думка Т.І: 1939-1953. – К.: 1995. – 749 с.
5. Культурне будівництво в Українській РСР. Важливі рішення Комуністичної партії і Радянського уряду 1917-1959 рр.: зб. Документів у 2-х т. – К.: Держполітвидав УРСР, 1959. – Т. 1.: 1917 – червень 1941. – 884 с.
6. Кучерепа М. М. Волинь: 1939–1941 рр.: навч. посібник / М. М. Кучерепа, В. В. Вісин. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 586 с.
7. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.П. Історія української школи і педагогіки: Навч.посіб.- К.: Знання, 2006 р. – 450 с.
8. Мишак І. Соціально-економічні та культурні перетворення на західноукраїнських землях після включення їх до складу УРСР: новітня історіографія / І. Мишак / Історико-географічні дослідження в Україні. Збірка наукових праць. Ч. 11 / Відп. Ред. Г. В. Боряк НАН України. – К.: Інститут історії України, 2009. – С. 276–287.
9. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР (1917–1967). –К.: Рад. школа, 1967 – 484 с.
10. Прищеп О. П. Вища педагогічна освіта на Рівненщині: віхи історії (1944–60-і рр.). / О.Прищеп // Наукові записки. Серія «Історичні науки»: – Рівне, 2009. – Вип. 14. – С.143–155.
11. Сворах С. Народна освіта західноукраїнського регіону: історія та етнополітика (1944-1964 рр.) / С. Сворах. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 240 с.
12. Яремчук В. Д. Становлення та розвиток радянської освітньої політики на західноукраїнських землях 1939-1940 рр. / В.Д. Яремчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів, 2010. – №3. –С. 3 – 12.

УДК 792(477) «1950/1960»

Галина Борейко, ст. викладач кафедри режисури
Рівненського державного гуманітарного університету

ПРОФЕСІЙНИЙ ТЕАТР РІВНОГО 50-60-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті аналізуються особливості розвитку професійного театрального мистецтва міста Рівного у 50-60-ті роки ХХ століття.

Ключові слова: професійний театр, театрально мистецтво, репертуарна політика.

В статті аналізуються особливості розвитку професійного театрального мистецтва міста Рівного у 50-60-ті роки ХХ століття.

Ключевые слова: профессиональный театр, театральное искусство, репертуарная политика.

In the article of feature of development of professional dramatic art of Rivne city in 50-60-th of XX age is analysed.

Keywords: professional theatre, dramatic art, repertoire policy.

Вступ. Дослідження проблем театральної культури в контексті суспільно-історичних трансформацій в 50-60-ті роки ХХ століття спонукає розглянути діяльність професійного театрального мистецтва Рівного, як складової частини художньої культури.

Завдання дослідження базуються на визначенні значимості діяльності професійного театру Рівного у визначений період, як домінуючого у розвитку культурного життя області, аналізі репертуарної політики у складних умовах тоталітарної системи.

Досліджувана проблема немає ґрунтового наукового аналізу, а лише обмежується низкою статей в яких увага зосереджена на різних історичних періодах розвитку професійного театрального мистецтва Рівненщини. Зокрема, В. Гайдабура основну увагу звертає на сценічне мистецтво періоду німецько-фашистської окупації (1941-1944 роки) [2], І. Жилінський розглядав історію театрального мистецтва Рівненщини в цілому [11], С. Мохнюк – розвитку професійного театрального мистецтва Рівненщини [15], В. Віткалов – зародження професійного театру Рівного [1].

Актуальність дослідження зумовлена недостатньою науковою розробкою зазначеної проблеми згаданого періоду. Адже на сторінках наукової літератури відсутні праці, у яких було б досліджено діяльність регіональних театрів у 50-60-ті роки ХХ століття, зокрема і професійного театру Рівного.

Постановка завдання. Основну частину джерельної бази нашого дослідження складатимуть документи Державного архіву Рівненської області, а також незначна частина розвідок дослідників та любителів сцени і театрального мистецтва краю, які дають змогу розглянути діяльність Рівненського театру та визначити його роль у формуванні театральної культури області.

Результат дослідження. Досліджуючи розвиток театрального мистецтва області у 50-60-ті роки ХХ століття В. Віткалов вважає, що розглядаючи театр як культурне явище певної доби, різні аспекти бачили в ньому професіонали та актори-аматори, професійні дослідники та любителі сцени. Проте всіх їх об'єднувало палке бажання відтворити цілісну картину його побутування, внеску в національну мистецьку скарбницю [1, с. 112].

На початок 50-х років штат Рівненського театру складався із 29 акторів, 5 артистів оркестру, що було недостатньо для його творчого розвитку. Матеріальна база театру – старе аварійне приміщення, що потребувало негайного ремонту, відсутність столярного та художнього цехів, брак музичних інструментів, творчого складу та обслуговуючого персоналу. Все це гальмувало розвиток обласного театру. На початку досліджуваного періоду Рівненський театр, як важлива складова культурної діяльності на теренах області, не мав можливості повною мірою виконувати свої творчо-просвітницькі функції.

Подальшого розвитку театральна справа на Рівненщині отримала з приходом до влади Микити Хрущова. «У політично заангажованому суспільстві, культура якого завжди втілює панівні ідеологічні догми, кардинальні зрушення в мистецькій сфері, зокрема і у театрі, прямо пов'язані з політичними переорієнтаціями, особливо коли йдеться про різкі зміни в політичному курсі. Не творчо-мистецька думка поспішає за політичною, а навпаки» [14, с. 129].

Тож у перші роки свого правління М. С. Хрущов, намагаючись завоювати прихильність населення, проводив більш гнучку і ліберальну культурну політику, ніж його попередник. Здійснені ним критика «культу особи» та звільнення частини політичних в'язнів створили умови для розвитку творчих особистостей. В цей період зросла потреба у підвищенні рівня культурної освіти населення. Провідну роль у цьому процесі повинно було відігравати театральне мистецтво.

Із 1954 року ставлення до культурної діяльності, в тому числі й до роботи театрів, зазнало певних змін. Це дозволило рівненському театру в 1955 році домогтися невеликого збільшення штатних одиниць – 3 актори, а в 1956 році 7 акторів було переведено у вищі категорії.

У цей період значно розширюється творча тематика театру. «Критика «закритого» суспільства, культу особи Сталіна і прямо пов'язане з цим переосмислення всієї історії першої в світі соціалістичної держави принесли нову тему в мистецтво [14, с. 130]. Так, до репертуару театрального сезону 1955-1956 років увійшла п'єса «Хатина дяді Тома» Б. Стоу, «Олеся» за повістю О. Купріна, «Бондарівна» та «Сава Чалий» І. Тобілевича, «У неділю рано, зілля копала» В. Василька за романом О. Кобилянської, «Правда» О. Корнійчука, «Король Лір» В. Шекспіра, «Клоп» В. Маяковського, «Дон Сезар де Базан» Денкері і Дюмануа, «Повія» інсценізація за повістю П. Мирного. Було поновлено виставу «Назар Стодоля» Т. Шевченка. Здійснено постановку вистав для дітей «Зелений змія» та «Івасику» [3, арк. 5].

Виставою сезону 1955 року в Рівненському драматичному театрі, як в українському драматичному театрі загалом, стала сценічна постановка світової класики – «Король Лір» В.Шекспіра, що «піднімала проблеми беззаконня законної влади і свідомого їй опору» [164, с.135]. Для постановки цієї п'єси, театру надавалась допомога Українським театральним товариством Києва, з якого надіслано іконографічний матеріал (42 фото), 11 статей літературно-критичного змісту і бібліографічні списки [5, арк. 2], а режисер театру О.Сичевський та художник О.Громов були відряджені до Мінська для перегляду сценографії місцевих колективів. Тож підкреслимо, що подібні Товариства мали свою позитивну роль у культурно-мистецькій практиці республіки, оскільки стимулювали увагу до регіональної культури, опікувалися творчим зростанням митців, не допускали до репертуару творів малохудожніх, безідейних тощо. Врешті-решт чи не головною була їх роль у налагодженні творчих контактів між акторським (мистецьким) складом і глядачем, що значною мірою впливало на підвищення культурного життя населення загалом.

Незважаючи на адміністративний та партійний контроль, до репертуару театру у другій половині 50-х років увійшли п'єси українських класиків, що характеризували історію та побут українського народу: «Ой, не ходи Грицю, та й на вечорниці», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Маруся Богуславка» М.Старицького, «Лимерівна» П.Мирного, «Украдене щастя» І.Франка, «В степах України», «Калиновий гай» О.Корнійчука. З іншого боку, це був типовий український, певною мірою, етнографічний матеріал, вивіреним часом. А постійний контроль з боку відповідних структур та практика постійного навчання творчих працівників на базі столиці унеможлилювала вихід за ustalені межі в інтерпретації образів, сценічним оформленням.

Із зазначених творів рівненський глядач в умовах прославлення досягнення радянської держави, міг почерпнути інформацію про те, як жили його предки. І хоча українська героїка в радянський період була заборонена, волелюбний дух, повага до рідної землі та давніх традицій, поширювалися із театральної сцени до уважних глядачів.

Із кожним роком труп театру поповнювалась новими кадрами. Протягом 1959 року в Рівненському театрі була проведена значна робота стосовно зміцнення кадрів художньо-керівних і творчих працівників. Акторський склад театру збільшився з 33 одиниць до 42. Трупа поповнилася новими виконавцями за рахунок ліквідованого ансамблю пісні і танцю Рівненської філармонії та акторів Дубнівського пересувного театру, які мали певну професійну підготовку. До акторського складу також увійшли 4 здібних вихованців власної студії, створеної при театрі 1958 року. Ці, а також частина молодих акторів, що прийшли з інших колективів, сприяли створенню хорової та танцювальної груп, чого бракувало раніше і негативно позначалося на художній якості музичних вистав. Аналіз вистав 50-60-х років дає змогу дійти висновку, що у творчості бракувало професіоналізму, художньої цілісності, досконалості в режисурі та акторській майстерності.

З метою залучення до театрального мистецтва молоді театр широко залучав до участі в масових сценах, хорі, оркестрі студентів музичного училища. Для забезпечення творчого зростання і плідної роботи молодим і здібним працівникам створювались умови для оволодіння акторським мистецтвом. Творчій молоді, яка посідала значне місце в театрі, надавалась можливість проб у провідних і відповідальних ролях. Так, в цей час успішно дебютували на сцені у головних ролях молоді актори О.Горжковська, К.Желтан, В. Селезінка [6, арк. 12].

У наступні роки театр поряд із постановками, які висвітлювали радянську дійсність, намагався розширювати українську тематику. Втім, у 1959 році серед 9 нових п'єс, поряд із такими виставами як, «Блудний син» Е.Ранета, «Якщо ти любиш» М.Зарудного, «Остання зупинка» Е.Ремарка, «Суворі повісті» Ф.Вольного, «Далекий місяць» С.Голованівського, «Син віку» І.Купріянова, «Нечиста сила» Г.Стефанського [4, арк. 10], була інсценізована робота М.Кропивницького «Замулені джерела».

Важливе місце у культурній практиці радянської держави посідало культурне обслуговування сільського населення, яке, зважаючи на відсутність розвиненої культурної інфраструктури, не мало змоги долучатись до художньої культури. Тому подібну практику, поряд із артистами обласної філармонії, аматорськими колективами, активно впроваджували й актори обласного театру.

Як свідчать архівні матеріали у цей період театром зіграно 526 вистави та обслужені 158,7 тис. осіб. Із них 256 вистав зіграно у районах Рівненської області, що дозволило обслужити 76,7 тис. осіб [8, арк. 3].

Проте керівництвом театру в цей період велася робота з піднесення творчого рівня акторів та розширенні в його репертуарі вистав творів українських авторів.

Враховуючи відсутність базової фахової освіти, а також те, що нові суспільні обставини вимагали кваліфікованих кадрів із високим творчим рівнем, було запроваджено, за відповідним розпорядженням профільного міністерства, посилену практику навчальної роботи. До речі, саме 60-ті роки ввійшли в історію, як час поглибленої студійної роботи не лише у середовищі аматорів, але й професійних колективах. Здобутки у мистецькій сфері та поступово зростаючий рівень культурного життя населення певною мірою вимагав цього.

Так, у 1960 році, у відповідності з розпорядженням Міністерства культури УРСР для підвищення творчого росту акторів в театрі у робочий час було введено щотижневі заняття з майстерності актора, техніки мови, фехтування, вокалу, хореографії.

До подібної практики залучалася й громадськість, зокрема робітники підприємств, службовці, наукові працівники, викладачі і студенти вищих навчальних закладів, які у своїх виступах відзначали позитивні сторони в роботі театру та висловлювали критичні зауваження, виправлення яких сприяло значному поліпшенню роботи театру і формуванню відповідного «куту бачення» проблеми глядачами. Зокрема, 22 березня 1960 року була проведена конференція глядачів з питань обговорення вистав сезону 1959-1960-х років; 8 квітня цього ж року після перегляду вистави М.Зарудного «Мертвий бог» із молоддю міста проведено 11 обговорень, а 13 квітня відбулася зустріч учасників вистави «Мертвий бог» із викладачами і студентами кооперативного технікуму [6, арк. 13]. Однак духовне життя перебувало під постійним контролем Обласним управлінням культури.

У той же час держава всіляко намагалась утримувати контроль не лише над репертуаром, свідченням чого була діяльність художніх рад, але й за його сприйняттям, результатом чого стало запровадження в практику роботи театрів різноманітних конференцій глядачів. Подібні заходи мали певний позитивний ефект, оскільки стимулювали митців сцени до кращої гри і високоідейних творів.

Доречно у такому контексті, розглянути склад художніх рад. Приміром у Рівненському театрі вона в 1959-1960-ті роки включала до свого складу директора театру, головного режисера, завідувача музичною частиною, головного художника, завідувача постановочною частиною, артистів театру [3, арк. 21]. Проте, до її складу постійно запрошувались і представники обласного управління культури, як представники влади, що мали здійснювати контроль за тематичною спрямованістю репертуару, співвідношенням п'єс російських і українських авторів, вистав патріотичного і ліричного спрямування тощо.

Під час засідання Ради обговорювались п'єси, зокрема й місцевих драматургів-початківців та планувались нові постановки, які сприяли поліпшенню художньої якості вистав. Члени ради брали активну участь у підготовці та проведенні конференцій глядачів вистав сезону та надавали допомогу керівникам й учасникам гуртків художньої самодіяльності м. Рівного і області, виступали з лекціями з питань мистецтва в колгоспах, на підприємствах.

У жовтні 1960 року колектив Рівненського музично-драматичного театру перейшов у нове приміщення із глядацькою залогою на 740 місць. У зв'язку з цим для покращення роботи із створення повноцінних вистав та виконання плану показу вистав (553 вистави на рік), дирекція збільшила кількість штатних одиниць творчого складу акторів на 9 осіб, артистів оркестру на 3 особи, введено посаду художника та помічника режисера. Також збільшено штат розповсюджувачів квитків, введено посаду головного адміністратора, рахівника-касира, завідувача матеріальним цехом, а всім працівникам збільшено оклади. Всього на 1960 рік до штатного розпису входило 102,5 одиниць з місячним фондом заробітної плати 71,1 тис. крб., а новий штатний розпис склався із 149,5 одиниць з місячним фондом заробітної плати 103,1 тис. крб. [9, арк. 16–17].

Для покращення роботи в новому приміщенні театру поліпшено рекламу, поновлено фоторекламу, збільшено кількість фотовітрин та рекламних стендів у місті. Поліпшення умов для творчої діяльності колективу театру сприяло розширенню ним свого репертуару.

Безперечно, що репертуар визначає творче обличчя будь-якого театрального колективу. Театральний репертуар є одним із найбільш значних соціально-художніх та соціально-культурних показників стану театру й ефективності його діяльності, бо саме в ньому концентрується розуміння ним своєї ролі в суспільстві. Репертуар – це характеристика змістовної сторони діяльності театру, його, власне, соціально-художній образ, форма його буття для суспільства [12, с. 115].

Так, на початку 60-х років Рівненським театром поставлені п'єси «Олеся» за повістю О. Купріна, «Бондарівна», до традиційних п'єс додалися «Сава Чалий», «Гріх і покаяння» (Батькова казка) І. Карпенка-Карого, «У неділю рано, зілля копала» інсценізація В.Василька за романом О.Кобилянської, «Замулені джерела» М.Кропивницького, «Весілля в Малинівці» Л. Юхвіда в постановці М. Бондаренка [3, арк. 5]. Всі ці постановки здійснювались для того, щоб послабити зв'язки з національною культурною традицією або обмежити універсальність її впливу, скажімо, через соціально однозначну інтерпретацію драматургії Т. Шевченка, І. Франка чи І. Карпенка-Карого [14, с. 132]. Адже у виставах українських класиків режисери-постановники намагалися показати саме соціальну сторону, приховуючи за нею національну.

Проте репертуар Рівненського театру, як зрештою і будь-якого театру в Україні, у цей час не мав суттєвих відмінностей. Драматургія Т.Шевченка, М.Куліша, Лесі Українки, І.Франка, І.Кочерги, В.Винниченка надалі залишалася забороненою, лише деякі драми фольклорно-побутової тематики корифеїв української драматургії ставилися на сцені.

У контексті зазначеного слід погодитися з твердженням Н. Корнієнко про те, що «Український театр у 60-ті роки порівняно з театром російським і театрами інших республік колишнього Союзу має дещо інший ракурс дії. Треба визнати майже повну відсутність високохудожньої оригінальної національної драматургії і – практично – невикористання власної національної класики» [13, с.310]. Це підтверджує аналіз репертуару Рівненського театру, де найбільш популярними були п'єси українських класиків – М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого.

У цей період, надалі залишалася популярною драматургія М.Зарудного, О.Коломійця, О.Корнійчука, І.Рачади, яка заповнила весь театральний простір. Таку драматургію нерідко називали: «... відверто вторинна, аутсайдерська (автор – не відповідає вимогам, часто інфантильна (автор – як така, що немає розвитку), інколи – претензійна. ... це свідчення художньої анемії, неструктурованості естетичного простору» [13, с. 310].

На початку 60-х років ХХ століття в зв'язку із згортанням хрущовської «відлиги» радянська тематика почала поступово витіснити п'єси, в яких дотично висвітлювалася українська історія та побут. Так, до репертуару 1960 – 1961-х років увійшли п'єси «Іркутська історія», «Страчений син» О.Арбузова, «Острів Афродіти» Парнаса, «Дівчина з веснянками» О.Успенського, «Голубий Дунай» І.Рачади, «Фараони» О.Коломійця. З української тематики було поставлено тільки дві вистави – «Невольник» та «Вій» М. Кропивницького, написані за твором М. Гоголя.

Проте, обмеження для постановки на сцені рівненського театру творів української класичної драматургії збіднювало їх репертуар та гальмувало творчий ріст колективу. Надалі залишалася закритою у виставах релігійна тематика. Так, у листі начальника управління театрів А. Полякова № 10-утр. – 925 від 4.05.1964 року, направленою всім театральним колективам

республіки зазначалося: «На виконання наказу Міністерства культури УРСР № 12-н від 6.04.1964 року надсилаємо список п'єс на антирелігійні теми, а також твори, в яких звучать антирелігійні мотиви, для використання в репертуарі» [10, арк. 23–24]. У списку значилися п'єси: М. Зарудного «Чужий дім», Я. Галана «Човен хитається», «Любов на світанку», М.Кропивницького «Вій», І.Нечуя-Левицького «Афонський пройдисвіт», Г.Квітки-Основ'яненка «Конотопська відьма», І.Тобілевича «Гріх і покаєння», Плахтіна «Тасмичня святого ордену», Мольєра «Тартюф», В.Гюго «Собор Паризької богоматері» та інші.

Такими діями радянська влада намагалася вести антирелігійну пропаганду на західноукраїнських землях, де населення було виховане в повазі до християнських традицій. Політичні репресії проти української інтелігенції у кінці 60-х років, ідеологічні впливи на культуру і науку не могли не вплинути і на мистецтво, зокрема театральне.

Насамперед це позначилося на театральному репертуарі, який наприкінці шістдесятих років (1967-1969 роки) складався в основному з вистав радянських драматургів. Це було зумовлено тим, що в ці роки в Україні посилювалися гоніння проти всього українського, що спонукало театр зосереджуватися майже виключно на радянській тематиці. Проте, окремі українські твори все таки не сходили з підмостків. До них слід віднести вистави «Наймичка» І.Карпенка-Карого, «Сватання на Гончарівці», і «Шельменко-денщик» Г.Квітки-Основ'яненка, «Циганка Аза», «Не судилося» М.Старицького, «Гріх і покаєння» М. Кропивницького, «Для домашнього вогнища» драма А.Бобешка і А. Драка за мотивами однойменної повісті І.Франка, «Повія» за романом П.Мирного, «Майська ніч» за Гоголем, «Наталка Полтавка» І.Котляревського, «Пісня про Лесю Українку» грузинського драматурга Амірая Шервашідзе, поставлену режисером-постановником К.Пивоваровим [3, арк. 3], де звучить тема творчих взаємозв'язків української поетеси і передових діячів культури.

Зазначені твори на сцені Рівненського театру не дозволили при всіх намаганнях радянської влади розірвати взаємозв'язок українських поколінь та стерти в пам'яті сучасників вільнолюбний дух їх предків.

Після перегляду названих вистав у глядачів з'являлося бажання більше пізнати історію свого народу та донести її до майбутніх поколінь, вивчати та використовувати у повсякденному житті стародавні традиції і звичаї, захищати рідну землю, пишатися своїми предками, долучатись до народної творчості та спілкуватися рідною мовою. Тобто навіть в умовах політичної несвободи окремим режисерам вдавалося досягти чималого успіху у тлумаченні образів.

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що Рівненський театр у всі часи свого існування, навіть в умовах несприйняття радянськими керівниками української тематики, вносив на сцену все те краще, що було написано митцями, передаючи новим поколінням спогади про минувшину та славі діяння наших предків на шляху утвердження української держави. В умовах хрущовської «відлиги» національно свідомі режисери здійснили значну кількість постановок класиків української драматургії на сцені Рівненського обласного музично-драматичного театру.

Отже, Рівненський театр виконував одну з основних своїх функцій – через переживання та образи на сцені розкривати характерні риси та проблеми, які хвилюють громадян у конкретну соціальну епоху та через своє мистецтво продовжував нести до вдячних глядачів волелюбний дух, спогади про славне минуле та виховувати в патріотичному сенсі підростаюче покоління.

Джерела та література

1. Виткалов В. Г. До питання про зародження театрального мистецтва в м. Рівному (кінець XVII – перша половина XX століття) / В. Г.Виткалов, О.Г.Сістук // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – Рівне, 2006. – Вип. 11. – С. 112-119.
2. Гайдабура В. Сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941-1944) / В. Гайдабура // Український театр XX століття. [Редкол. Н. Корнієнко]. – К.: ЛДЛ, 2003. – 512 с.
3. Державний архів Рівненської області (ДАРО). Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 22. Звітні карточки прем'єр за 1947-1951 рр. – 31 арк.
4. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 31. Репертуарні плани театру на 1949-1954 рр. – 10 арк.
5. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 63. Переписка з головним управлінням театрів. – 60 арк.
6. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 65. Пояснювальні записки, довідки і інформація про роботу театру. 1955-1961 рр. – 34 арк.
7. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 66. Репертуарні плани і проекти планів на 1955 рік. – 4 арк.
8. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 101. Звіт діяльності театру за 1959 рік. – 3 арк.
9. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 111. Рецензії, відгуки і замітки. 1960 р. – 4 арк.
10. ДАРО. - Ф. Р-192. Рівненський обласний музично-драматичний театр. - Оп. 2. - Од. зб. 140. Переписка з Міністерством, обласним управлінням культури і Головним управлінням театрів з творчих питань. 1964 р. – 105 арк.
11. Жилінський І. Ф. Історія театрального мистецтва Рівненщини / І. Ф. Жилінський. – Рівне: Видавець О. Зень, 2009. – 660 с.
12. Ковтуненко В. І. Український театр у період сучасних суспільних трансформацій (До проблем визначення соціокультурних показників: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Ковтуненко Валерій Іванович. – К., 2002. – 251 с.
13. Корнієнко Н. Український театр 1980-1990-х років – ціннісні орієнтації / Н.Корнієнко //Записки наукового товариства імені Шевченка: [Праці театрознавчої комісії]. – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1999. – 680 с.
14. Красильникова О. В. Історія українського театру XX ст. /О. В. Красильникова. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
15. Мохнюк С. Сторінки історії розвитку професійного театрального мистецтва на Рівненщині / С. Мохнюк // Наукові записки. – Рівне, 2008. Вип. 6. – С. 187-191.

УДК:340.134:217(477.81) «1960/1965»

Людмила Ларькіна, викладач кафедри політології та соціології
Рівненського державного гуманітарного університету

СТВОРЕННЯ КОМІСІЇ СПРИЯННЯ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ НА РІВНЕНЩИНІ (1960–1965 РР.)

Стаття присвячена аналізу процесу створення мережі комісії сприяння за дотриманням законодавства про релігійні культури при виконкомі районної, міської Ради депутатів трудящих.

Ключові слова: законодавство про релігійні культури, комісії сприяння, Рада у справах Руської православної церкви, Рада у справах релігійних культів, Рівненщина.

Статья посвящена анализу процесса построения сети комиссий содействия за соблюдением законодательства о религиозных культурах при исполкоме районного, городского Совета депутатов трудящихся.

Ключевые слова: законодательство о религиозных культурах, комиссии содействия, Совет по делам Русской православной церкви, Совет по делам религиозных культов, Ровенщина.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Нагірний Віталій (Краків, Польща)

Ятвязький похід галицько-волинських князів 1248/49 року: перебіг і результати 3

Ващук Дмитро (Київ)

Пограниччя у Великому князівстві Литовському: від конфлікту до правового вирішення 6

Бартош Іван (Ніжин)

Татарський фактор у Литовсько-Московському протистоянні (1474–1480 рр.) 8

Денисюк Василь (Луцьк)

Волинський селянин проти польського шляхтича:

соціальна природа конфлікту у Луцькому повіті в 1795–1860 рр. 10

Трофімук Тетяна (Луцьк)

Удосконалення законодавчої бази виконання рекрутської повинності єврейським населенням

Правобережної України у 20–50-х рр. XIX ст. 13

Гальчинський Богдан (Київ)

Формування засад демократичного світогляду М. В. Лисенка

в умовах українського національного відродження середини XIX ст. 17

Желізняк Василь (Кременець)

Губернатор в системі управління Правобережної України 20

Буліга Микола (Луцьк)

Юридичне забезпечення виборів до Державної Думи царської Росії

(за матеріалами Волинської губернії) 22

Іваненко Оксана (Київ)

Участь учених-природознавців Харківського університету

в міжнародних наукових форумах на початку XX ст. 25

Хома Іван (Львів)

1-ий полк Січових Стрільців під командуванням Є. Коновальця (березень–квітень 1918 р.):

від створення до розформування 28

Мягка Ольга (Миколаїв)

Національно-культурний розвиток польської національної меншини

Південної України в 20-х рр. XX ст. 32

Терещук Марія (Рівне)

Здобуття вищої освіти українцями Галичини у 1919– 1924 роки 35

Гуменюк Оксана (Рівне)

Церковні процеси на початку Другої світової війни

в новоприсьданих землях (вересень 1939–червень 1941 рр.) 38

Кокешко Федір (Миколаїв)

Колабораціонізм в роки війни.

Військові формування в складі вермахту і військ СС 41

Ляхно Віта (Полтава)

Місцева окупаційна преса Полтавщини про виїзд і перебування

української робочої сили в країнах Третього Райху 43

Маринченко Ганна (Миколаїв)

Релігійно-церковне життя у Південній Україні в повосний період 46

Бойко Вікторія (Луцьк)

УРСР в структурах ООН у післявоєнні роки 48

Ревенко Віра (Миколаїв)

Організація і діяльність сільської художньої самодіяльності

повоєнного періоду в Південній Україні (1945–1955 рр.) 51

Ляхно Олександр (Полтава)

Партійно-державна репресивна політика щодо Спільки Церков ЄХБ у 1960–1980-их роках 54

Середюк Тетяна (Івано-Франківськ)

Вплив еміграційних процесів на родинні відносини українського населення

в кінці XX – початку XXI століття (на прикладі Івано-Франківської області) 57

Ніжник Альона (Рівне)

Правове становище пізньопротестантських конфесій

на українських землях у другій половині XIX – початку XX ст. 60

Грипич Світлана, Білявцева Ольга (Рівне)

Бібліографія культури України доби незалежності як основа підготовки

фахівців-культурологів (на прикладі фондів наукової бібліотеки

Рівненського державного гуманітарного університету) 63

Буліга Ірина (Рівне)

Державно-конфесійні відносини в Україні: проблеми та перспективи 68

Коржик Ольга (Луцьк)

Роль державних структур у реалізації міграційної політики на Волині 71

СЕКЦІЯ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Коберник Ніна (Рівне) Соціально-культурні передумови формування світогляду Кирила і Мефодія	74
Юсупович Адріан (Jusupović Adrian) (Варшава, Польща) Zasięg terytorialny ziemi drohickej w średniowieczu	77
Ісмаїлова Ленора (Луцьк) Характер взаємовідносин Кримського ханства та Османської імперії (70-ті роки XV–XVI ст.)	80
Степонавичене Лирия (Вильнюс) (Литва) Некоторые особенности реализации норм залогового права (в первые годы действия второго литовского статута)	83
Степанов Дмитро (Москва) Отечество и народ. Польское протонациональное самосознание и Освободительная война украинского и белорусского народов 1648-54 гг.	88
Шеретюк Руслана (Рівне) Імперське законодавство кінця XVIII ст. як джерело політики російського самодержавства щодо Уніатської церкви	91
Блох Юлія (Рівне) Лейбористська еліта британського суспільства: оцінка зовнішньополітичних кроків країни на початку XX століття	95
Мишков Віктор (Рівне) Російська Православна церква та старообрядництво: шляхи та проблеми об'єднання	98
Клим'юк Уляна (Івано-Франківськ) Погляди Романа Дмовського на розвиток ідеї польської державності під час Першої світової війни	101
Кузьбіда Малгожата (Kuźbida Małgorzata) (Перемішль, Польща) Zarys dziejów ukraińskiej polityki międzynarodowej: analiza porównawcza z okresu Ukraińskiej Republiki Ludowej jej wpływ na współczesność w kontekście rozwoju doktryny państwowej	104
Щавлінський Микола (Мінськ, Республіка Білорусь) Формирование белорусских частей в Одессе в контексте создания белорусской государственности (1917 – 1919 гг.)	107
Кукса Олександр (Мінськ, Республіка Білорусь) Создание советских республик Белоруссии и Украины в начале 1919 г.: отличия и закономерности	109
Сай Галина (Рівне) Експедиції й погроми євреїв у Другій Речі Посполитій (1918 – початок 1920-х років)	111
Бунечко Сергій (Рівне) Політико-правове становище національних меншин Польщі та їхні майнові права (1918–1939 рр.)	114
Бородинська Ліна (Рівне) Культурницька діяльність євангельських християн у Польщі (1918–1939 рр.)	117
Сидорик Надія (Івано-Франківськ) Німецька національна меншина Польщі в зовнішній політиці Німеччини (1919–1939 рр.)	120
Чорненький Роман (Івано-Франківськ) Мисливство як елітарний засіб відпочинку населення Станиславівського воєводства (1921–1939 рр.)	124
Цьвенк Хенрик (Świętek Henryk) (Ченстохов, Польща) Polacy i Rosjanie. Historyczne aspekty skomplikowanych stosunków	127
Мігун Дмитро (Мінськ, Республіка Білорусь) Планы нацистского руководства Германии в отношении Беларуси и Украины в преддверие Второй мировой войны	130
Афоніна Ірина (Київ) Культурно-масові заходи як чинник впливу на формування історичної пам'яті про Другу світову війну в американській та радянській зонах окупації Німеччини (1945–1949 рр.)	135
Оксамитний Юрій (Луцьк) Радянсько-ізраїльські відносини під час палестинської війни 1948–1949 рр.: військово-технічні аспекти	137
Разіцький Віталій (Кременець) Особливості втілення в життя завдань інформаційної політики США в Саудівській Аравії у 40–50-х рр. XX ст. історичної пам'яті суспільства	140
Десятничук Ігор (Рівне) Суспільні процеси в Чехословаччині в 60-х рр. XX ст. як передумови кризи 1967–1970 рр.	144
Віруцька Світлана (Рівне) Події 1968 року в Чехословаччині: югославський резонанс	146
Слесаренко Андрій (Рівне) Прореформаторські та антиокупаційні виступи державно-партійного керівництва й громадськості в Чехословаччині (друга половина 1968 р.–1969 р.)	149
Мартинчук Інна (Рівне) Внутрішньополітичні реалії Словаччини 1993–1998 рр. в оцінках представників євроатлантичних структур	152
Загарій Андрій (Ізмаїл) Економічна співпраця України та Росії в 2000-х роках	156

Гайдукевич Анастасія (Рівне) Історична політика Росії та Польщі кінця XX – початку XXI ст.: шлях до порозуміння?	160
Давидчук Сергій (Рівне) Візит А. Лібермана 4–9 грудня 2009 р. до України та його значення для розвитку українсько-ізраїльських відносин	163
Кошій Юлія (Київ) Проблема Гібралтару в контексті інтеграції Іспанії в НАТО	166
Філіпчук Ігор (Рівне) Філософські ідеї Карела Косіка та Івана Світака	170
Постоловський Руслан (Рівне) Чеські демократичні традиції у вимірі історичної пам'яті суспільства	171
Троян Сергій (Рівне) Цивілізаційні особливості України у вимірі глобалізації	177
Киридон Алла (Київ) Колорит пам'яті у «просторі досвіду» і «горизонт очікувань» у перехідні епохи	180
Білянський Олег (Тернопіль) Особливості суспільно-політичного розвитку Польщі (1991–2005 рр.)	182

СЕКЦІЯ III. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Синюк Сергій (Рівне) Двір волинського князя Володимира Васильковича як осередок книжної культури в історичних джерелах та українській історіографії	186
Лопацька Наталія (Рівне) Особливості еволюції статусу Дерманського монастиря у кінці XVI – першій половині XVII ст.	189
Капустін Гліб (Рівне) Детермінанти формування навчально-виховного вектора діяльності православних братств на Волині у другій половині XIX ст.	192
Тимочко Ірина (Рівне) Аспекти благодійницької діяльності Острозького Кирило-Мефодіївського православного братства	195
Біляк Леся (Івано-Франківськ) Громадсько-політична діяльність Кирила Трильовського у період ЗУНР (1918–1923 рр.)	198
Галуха Василь (Рівне) Передумови та законодавче забезпечення меліорації на Волині у міжвоєнний період	202
Паврозник Тетяна (Рівне) Взаємовідносини партії «Сельроб» з польською владою у міжвоєнний період	205
Переходько Наталія (Рівне) Діяльність станцій опіки над матір'ю та дитиною у Західній Волині (1921–1939 рр.)	209
Давидюк Руслана (Рівне), Гладка Лариса (Рівне) Заборона Рівненської повітової «Просвіти»: причини та наслідки	211
Ткачук Ірина (Кременець) Роль діячів «Просвіти» в історії Волині (20-30-ті рр. XX ст.)	214
Ткачук Ірина (Острог) Організаційна структура та програмні засади Товариства імені Петра Могили (1931–1939 рр.)	216
Синяк Степан (Рівне) Участь польських парамілітарних організацій Волині в святкуваннях ювілейних дат Польської держави	219
Кравчук Дмитро (Рівне) Партизанський рух на Рівненщині у 1941–1944 рр.: передумови, етапи розгортання	222
Чернявський Валерій (Миколаїв) Качественный и количественный состав населения, вывезенного на принудительные работы в Третий рейх в 1941–1944 годах (на материалах Николаевской области)	225
Добровичинська Валентина (Рівне) Культурне дозвілля цивільного населення та німецьких окупантів у м. Рівному (1941–1944 рр.)	229
Мазурок Валентин (Кременець) Суспільно-політичні процеси на Волині на завершальному етапі Другої світової війни	232
Антонюк Ярослав (Острог) Керівництво і структура оунівського підпілля на Берестейщині (1944–1952 рр.)	235
Ленартович Олег (Луцьк) Збройна боротьба на Волині (1944–1945 рр.)	238
Вертелецька Наталія (Рівне) Динаміка етнонаціональної структури населення Рівненщини після Другої світової війни (1944–1953 рр.)	241
Шафрай Олена (Рівне) Ідеологічний контроль над освітньою галуззю західноукраїнських областей у повоєнний період	245
Скакальська Ірина (Кременець) Спогади Ю. Шумовського як джерело з історії діяльності духовної інтелігенції Волині першої половини XX ст.	247
Сорочинська Тетяна (Рівне) Становлення радянської системи педагогічної освіти на Рівненщині: спроба ретроспективного аналізу	250

Борейко Галина (Рівне)	
Професійний театр Рівного 50–60-х років ХХ століття	253
Ларькіна Людмила (Рівне)	
Створення комісії сприяння за дотриманням законодавства про релігійні культу на Рівненщині (1960–1965 рр.)	256
Загребельна Людмила (Острого)	
Християни віри євангельської на Рівненщині (60-ті – середина 80-х рр. ХХ ст.)	258
Соловей Олександр (Кременець)	
Кременецька тюрма як знаряддя боротьби окупаційних режимів з населенням краю	261
Томаченко Олександр (Луцьк)	
Краєзнавство в системі шкільної історичної освіти	265

СЕКЦІЯ ІV. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Пшеничний Юрій (Дубно)	
Керамічний комплекс ранніх слов'ян із села Липа Дубенського району Рівненської області	269
Блануца Андрій (Київ)	
Ординський посол Михайло Васильович Свиноський та історія надання йому маєтку Свинохи на Волині (два документи про надавчу політику Ягеллонів на українських землях Великого князівства Литовського)	271
Чекурков Василь (Рівне)	
Основні типи керамічного посуду ХV – першої половини ХVІІ ст. за результатами розкопок 2005 року в Дубні	274
Бурян Олександр (Кишинів, Республіка Молдова), Красножон Андрій (Одеса)	
Конструктивні характеристики Бендерської фортеці (ХVІ–ХVІІІ вв.)	277
Войтюк Олексій (Рівне)	
Достовірність робіт Наполеона Орди на прикладі малюнків замків у Острозі, Тайкурах і Корці Рівненської області	282
Бундюченко Тетяна (Миколаїв)	
Формування демократичного світогляду М. М. Аркаса під впливом родини	284
Якобчук Світлана (Київ)	
Листування Ф. П. Матушевського до С. О. Єфремова як джерело дослідження громадського життя початку ХХ ст.	287
Якобчук Надія (Київ)	
Листування І. М. Каманіна з І. І. Білозерським (1903–1909 рр.) як історичне джерело	289
Березовський Олег (Київ)	
Друковані періодичні органи українських партій Наддніпрянщини (1905–1914 рр.) у вітчизняній історіографії	292
Сова Андрій (Львів)	
Символіка українських організацій «Сокіл» у Галичині (кінець ХІХ століття – 1939 р.)	295
Назарова Катерина (Миколаїв)	
Аграрна історія УРСР наприкінці 1920– початку 1930 років як предмет досліджень сучасної зарубіжної історичної науки	299
Зеркаль Микола (Миколаїв)	
Сучасна історіографія історії України 20-х років ХХ століття	303
Нефьодов Дмитро (Миколаїв)	
Історіографія підпільно-партизанського руху у Південній Україні в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.): аналіз мемуарних джерел	306
Турчин Тетяна (Івано-Франківськ)	
Сучасна українська історіографія про умови праці та побуту українських «остарбайтерів» у Німеччині в роки Другої світової війни	309
Мармілова Ольга (Донецьк)	
«Донецький вісник» як джерело вивчення історії остарбайтерів Донеччини	312
Кондратенко Олег (Київ)	
Підготовка узагальнюючого курсу «Нариси стародавньої історії УРСР»	315
Хрящевська Людмила (Миколаїв)	
Тенденції етнодемографічного розвитку української нації у ХХ – на початку ХХІ ст.	318
Пастушенко Тетяна (Київ)	
Метод усної історії та усно історичні дослідження в Україні (Дослідження за методом усної історії в Україні: світовий досвід та вітчизняні перспективи)	321
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	326
ЗМІСТ	329

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – *В.М. Шеретюк*

Комп'ютерна верстка – *В.Б. Самсонюк*

Обкладинка – *Г.В. Волохов*

Підписано до друку 29.11.2010 р.
Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Наклад 300 прим. Обліково-видавничих аркушів 31,7.
Замовлення № 91/1.

Відруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненській державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Вип.20. – Рівне: РДГУ, 2010. – 333 с.